

ADLİ TIP PRATIĞİNDE KONSÜLTASYON

Consultation in the practice of forensic medicine

Mustafa Talip ŞENER, Ahmet Nezh KÖK

Şener MT, Kök AN. Adli Tıp Pratiğinde konsültasyon. Adli Tıp Bülteni 2011;16(3):77-80

ÖZET

Konsültasyon adli tıp uzmanı için rapor sürecinde tanı, tedavi ve komplikasyonların değerlendirilmesinde oldukça önemlidir. Bu çalışmada adli değerlendirme sürecinde adli tıp uzmanının en çok ihtiyaç duyduğu uzmanlık alanları, değerlendirme talep edilen konuları belirlemek amaçlandı.

Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı'nda 01.01.2006-31.12.2011 tarihleri arasında düzenlenen adli olgulara ait raporlar retrospektif olarak incelendi. Olguların yaş, cinsiyet, rapor verilmesi istenilen konular, değerlendirme için konsülte edilme durumu, hangi konularda ve hangi uzmanlık alanlarından konsültasyon istendiği araştırıldı.

Olguların yaş ortalaması 30 (st ±:16.403), dağılım 1-91 olup %78.1'i (n:6301) erkek, %21.9'u (n:1767) kadındır. Olguların %80.1'ine (n:6461) konsültasyona gerek görülmemiş, %19.9'u (n:1607) en az bir uzmanlık alanına konsülte edilmiştir. Uzmanlık alanlarına göre sırasıyla olguların %39.1'i (n:700) radyoloji, %17.8'i (n:319) psikiyatri ve çocuk psikiyatri uzmanlarına konsülte edilmiştir. Yaş tespiti, maluliyetin değerlendirilmesi, malpraktis iddiasının incelendiği olguların daha çok konsülte edildiği saptanmıştır (Ki-Kare trend: 224.268, p<0.0001).

Adli tıp uzmanı için konsültasyon; adli değerlendirmenin ve adli raporun nitelikli, objektif olmasına önemli katkı sağlar.

Anahtar kelimeler: Adli tıp, adli olgu, sevk ve konsültasyon

SUMMARY

Consultation is considerably important for forensic medicine specialists in the assessment of diagnosis, treatment and complications. This study aimed to determine the most commonly needed branches for consultations and the subject of consultation.

The reports issued by Atatürk University, Medicine Faculty Department of Forensic Medicine between 01.01.2006 and 31.12.2011 were investigated retrospectively. Age and gender of cases, consultation subject and needed branches were investigated.

The average age of the cases was 30 (sd: ±16.403) years and the age range was between 1 and 91 years. Of cases, 78.1% (n=6301) was male and 21.9% (n=1767) was female. In evaluation of 80.1% (n=6461) of cases there was no need for consultation, while 19.9% (1607) of cases were consulted to at least one medical branch. The most commonly consulted branch was radiology as in 39.1% (n=700) cases, followed by 17.8% (n=319) cases from psychiatry and child and adolescent psychiatry specialists. Age estimation, disability assessment and malpractice cases were the most commonly consulted cases.

Consultation for forensic medicine specialists provides an important contribution to the assessment's and enhance the objectivity and quality forensic reports.

Key words: Forensic medicine, legal cases, referral and consultation

GİRİŞ

Konsültasyon, hekimin kendi uzmanlık alanı dışında ihtiyaç duyduğu bilimsel bilgiyi ilgili diğer uzmanlık alanındaki hekimlerden almasıdır (1). Konsültasyonlar bilimsel gelişmelerin sonucu günümüz tıp uygulamalarını ayrılmaz bir parçası olmuştur. Ülkemizde konsültasyonun uygulamada nasıl olacağına dair usul ve esaslar Tıbbi Deontoloji Nizamnamesinde ve Türk Tabipler Birliğinin Hekimlik Meslek Etiği Tüzüğünde düzenlenmiştir (2,3). Bu düzenlemelere göre konsültasyon hekim hakkı olarak görülmektedir. Hekimlere sadece hastanın tanı ve tedavisine yönelik işlemler için değil, bilirkişi olarak görevlendirildiklerinde de bir durumun aydınlatılması için başvurulmaktadır. Bilirkişilik incelemesi ile ilgili düzenlemeler Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (CMK) 62-73. maddelerinde düzenlenmiştir (4).

Hukuk ile tıbbi birleştiren, hukukun tıpla ilgili konularını araştıran bir bilim dalı olan adli tıp, multidisipliner bir yaklaşıma temel alır. Tıp biliminin yöntem ve yaklaşımları ile adli nitelikteki konuları inceler, soruları cevaplar (5). Adli tıp uzmanı görevini yerine getirirken adli olaya ait yapılmış çalışmaları ve laboratuvar sonuçlarını inceler, vakayı muayene eder, objektif kriterlere göre raporunu hazırlar. Adli tıp alanında bir konunun çözümü herhangi bir uzmanlık dalının en ince ayrıntısının bilinmesini gerektirebilir. Bu nedenle inceleme işlemlerinin bir parçasını da konsültasyonlar oluşturur. Konsültasyon adli tıp uzmanı için rapor sürecinde tanı, tedavi ve komplikasyonların değerlendirilmesinde oldukça önemlidir.

Bu çalışma da adli tıp uzmanının adli rapor hazırlarken konsültasyon için en sık ihtiyaç duyduğu uzmanlık alanlarının ne olduğunu, hangi konularda en çok değerlendirme talep ettiklerini belirlemek ve konsültasyonun adli tıp alanında önemini tartışılması amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı'nda 01.01.2006-31.12.2011 tarihleri arasında düzenlenen adli olgulara ait raporlar retrospektif olarak incelendi. Olguların yaş, cinsiyet, rapor verilmesi istenilen konular, değerlendirme için konsülte edilme durumu, hangi konularda ve hangi uzmanlık alanlarından konsültasyon

istendiği araştırıldı. Verilerin standart sapma ve maksimum-minimum değerleri bulundu. Olay türlerine göre olguların konsülte edilme durumları arasında lineer bir ilişki olup olmadığına bakmak için Ki-Kare Trend testi yapıldı. İstatistiksel anlamlılık sınırı $p < 0.05$ kabul edildi. Tüm istatistiksel çalışmalar SPSS programında yürütüldü (Version 20.0, SPSS;Inc., Chicago, IL, USA).

BULGULAR

8068 olguya ait bilgiler değerlendirilmiş, olguların yaş ortalaması 30 (st ±:16.403), dağılımı 1-91 olup %78.1'i (n:6301) erkek, %21.9'i (n:1767) kadındır. Olguların %80.1'ine (n:6461) konsültasyona gerek görülmemiş, %19.9'u (n:1607) en az bir uzmanlık alanına konsülte edilmiştir. Konsülte edilen olgulardan %89.7'si (n:1441) bir uzmanlık alanına, %9.2'si (n:149) iki farklı uzmanlık alanına, %1.1'i (n:17) üç farklı uzmanlık alanına konsülte edilmiş ve toplam 1790 konsültasyon işlemi yapılmıştır. Konsültasyon yapılma durumları konu başlıklarına göre Tablo 1'de verilmiştir. Yaş tespiti, maluliyetin değerlendirilmesi, malpraktis iddiasının incelendiği olguların daha çok konsülte edildiği saptanmıştır (Ki-Kare trend: 224.268, $p < 0.0001$).

Konsülte edilen olgular uzmanlık alanlarına göre incelendiğinde; %39.1'i (n:700) radyoloji uzmanına, %17.8'i (n:319) psikiyatri ve çocuk psikiyatri uzmanlarına konsülte edilmiştir. Tüm konsültasyonların %59.8'i (n:1070) vücut bütünlüğüne karşı suçlarda yaralanan kişilerin adli değerlendirilmesi için istenmiştir. Tüm konsültasyonların ve vücut bütünlüğüne karşı suçlarda yaralananlar için istenen konsültasyonların uzmanlık alanlarına göre dağılımı Grafik 1'de verilmiştir.

Radyolojiden istenen konsültasyonlar incelendiğinde; %71.6'inde (n:501) vücut dokunulmazlığına karşı suçlarda yaralanan kişilerin acil servislerde düzenlenen raporlarında radyolojik tetkiklerin eksik ya da hatalı değerlendirildiği saptanmış, ortaya çıkan çelişkinin giderilmesi için radyoloji uzman görüşü istenmiştir. Olguların %20.9'unun (n:146) yaş tespitinin belirlenmesine yönelik incelemeler olduğu saptanmıştır.

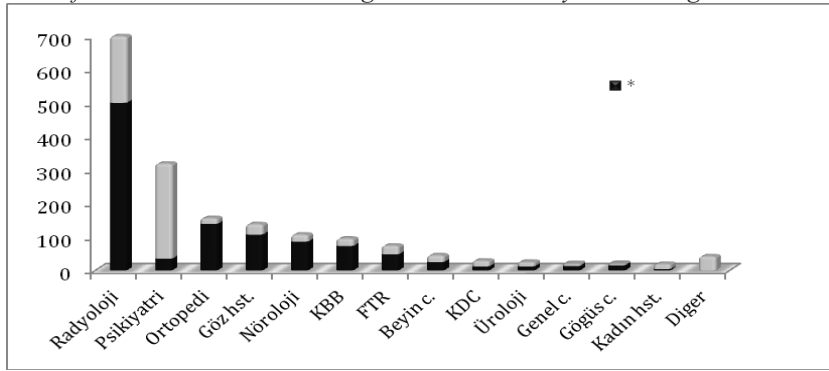
Psikiyatri ve çocuk psikiyatri uzmanlarına konsülte edilen olgular incelendiğinde; %33.2'si (n:106) ceza sorumluluğunun belirlenmesi için psikiyatrik muayenenin yapılması ve zeka seviyesinin tespiti için, %53'ü (n:169) cinsel dokunulmazlığa, %11'i (n:35) vücut dokunulmazlığa

Tablo 1. Konsültasyon yapıma durumlarının olay türüne göre karşılaştırılması

Olay türü	Konsültasyon yapılmayan n (%)	Konsültasyon yapılan n (%)	Toplam n (%)
Vücut dokunulmazlığına karşı suçlar	5806 (84.4)	1070 (15.6)	6876 (85.2)
Cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar	257 (55.3)	208 (44.7)	465 (5.8)
Ceza sorumluluğunun değerlendirilmesi	280 (72.5)	106 (27.5)	386 (4.8)
Hukuki ehliyetin değerlendirilmesi	8 (72.7)	3 (27.3)	11 (0.1)
Yaş tespiti	60 (29.1)	146 (70.9)	206 (2.6)
Malpraktis iddiasının incelenmesi	17 (48.6)	18 (51.4)	35 (0.4)
Maluliyetin belirlenmesi	33 (37.1)	56 (62.9)	89 (1.1)
Toplam	7013 (100)	533 (100)	8068 (100)

(Ki-kare trend: 224.268, p<0.0001)

Grafik 1. Uzmanlık alanlarına göre tüm konsültasyonların dağılımı

*: Vücut dokunulmazlığına karşı suçlarda yaralanan kişiler için istenen konsültasyonların uzmanlık alanlarına göre dağılımı.

karşı suçlarda travmanın ruh sağlığı üzerindeki etkilerini belirlemek için konsültasyon istendiği saptanmıştır.

TARTIŞMA

Bu çalışmada 8068 olguya ait veriler incelendiğinde; yaklaşık her 5 olgudan 1'i en az bir uzmanlık alanına konsülte edilmiştir. Adli değerlendirme aşamasında olgular için ihtiyaç duyulan bilgiye göre hemen hemen tüm uzmanlık alanlarından görüş alınmıştır. Adli olgular sıklık bakımından en çok radyoloji, psikiyatri ve çocuk psikiyatri uzmanları ile konsülte edilmiştir (Grafik 1).

Radyoloji uzman konsültasyonlarının %71.6'sı (n:501) acil servislerde düzenlenen adli travmatolojik vakaların radyolojik tetkiklerinde belirlenen veya şüphelenilen hatalı ya da eksik değerlendirmeleri kapsamaktadır. Acil servislerde görevli hekimin kısa sürede karar vermek zorunda olması, radyolojik tetkikleri radyoloji uzmanına rapor ettirememesi gibi nedenler, radyolojik tetkiklerin eksik ya da hatalı değerlendirilmesine neden olabilmektedir. Yapılan çalışmalarda acil servislerde en çok kas iskelet sistemini kapsayan travmalarda tanı

atlandığı ve en çok radyolojik tetkiklerin eksik değerlendirildiği belirlenmiştir (6,7). Adli olguların en sık ve ilk müracaat yerleri olan acil servislerde radyolojik tetkiklerdeki eksik ya da hatalı tanımlar, tanı ve tedavi açısından önemli olduğu kadar, hukuki sonuçları etkileyebilmesi bakımından önemlidir. TCK 87/3 maddesine göre kemik kırık ya da çıkıklarının hayat fonksiyonuna etkisinin değerlendirilmesinin istenmesi, radyolojik tetkiklerin adli tıp alanındaki önemini bir kat daha artırmıştır. Adli tıp uzmanlarının çok sayıda adli travmatolojik olguyu ve bunlara ait radyolojik tetkikleri değerlendirdiği dikkate alındığında; radyoloji uzmanı olmayan hekimler tarafından incelenen grafi veya bilgisayarlı tomografi gibi radyolojik tetkiklerdeki hataların ya da eksiklerin belirlenmesinde adli tıp uzmanının radyoloji bilgisinin önemli olduğu görülmektedir.

Adli olay türlerine göre en sık yaş tespiti, maluliyet ve malpraktis iddiaların araştırılmasında konsültasyon istenmiştir (Tablo 1, Ki-kare trend: 224.268, p<0.0001). Konsültasyon istenen olguların %35.9'u (n:643) travmaya

bağlı ortaya çıkan anatomik veya fonksiyonel kayıpları belirlemek, “duyularından veya organlarından birinin işlevinin zayıflamasına veya yitirilmesine” neden olup olmadığına karar vermek için ortopedi, göz hastalıkları, nöroloji, KBB, FTR ve diğer uzmanlık alanlarına yönlendirilmiştir. Muayenemizde adli travmatolojik olguların önemli bir kısmı anatomik ya da fonksiyonel bir kayba neden olmayacak şekilde iyileştiği veya muayenede elde ettiğimiz bulgular adli değerlendirme için yeterli olduğu için konsültasyon istenmemiştir.

Adli psikiyatri alanında adli tıp uzmanının en sık konsültasyon yaptığı uzmanlık alanından biri de psikiyatri ve çocuk psikiyatri uzmanlarıdır. Adli psikiyatri adli tıbbın bir bölümüdür (8). Adli psikiyatrik değerlendirme fiili işleme iradesi ile sonuç arasında nedensellik bağına inceleme yönü ile klinik psikiyatriden farklılıklar gösterir. Çocuk ya da erişkinlerde ceza sorumluluğunun, hukuki ehliyetin, cinsel istismar olgularında mağdurun ruh sağlığının, ruh veya beden bakımından kendini savunabilme durumunun değerlendirilmesi adli psikiyatri alanında en sık karar verilmesi istenen konulardır.

Ülkemizde adli psikiyatri ayrı bir uzmanlık alanı değildir ve psikiyatri ile hukuk kurumlarının çerçevesi iyi belirlenmemiştir (9). Adli psikiyatri alanında bilirkişinin uzmanlık alanı seçimi konusunda standart olmadığından, aynı konuda olguların değerlendirilmesi için adli tıp, psikiyatri veya çocuk psikiyatri uzmanlarından görüş istenebilmektedir. Adli rapor istenen olguların önemli kısmı psikiyatri veya çocuk psikiyatri uzmanları ile konsülte edilerek değerlendirilmiştir. Yargıtay Genel Ceza Kurulu'nun 03.05.2011 tarih ve 2011/5-56 Esas Sayılı kararında cinsel suç mağdurlarının ruh sağlıklarının değerlendirilmesi konusunda sadece tek kişilik çocuk psikiyatri uzman değerlendirmesine dayanan uzman raporunu esas almayarak bozması ve Adli Tıp Kurumu Altıncı İhtisas Kurulu'nda yer alması gereken uzmanlık dallarında görevli uzmanlar arasından seçilecek ve içerisinde zorunlu olarak çocuk psikiyatrisi bulunan en az beş kişilik bilirkişi heyetinden rapor alınması gerektiğini belirtmesi; cinsel suç mağdurlarının ruh ve beden sağlığının değerlendirilmesinde 2659 Sayılı Adli Tıp Kurumu Kanununun 7., 23. ve 31. maddesine göre oluşturulan heyet ile karar verilmesini zorunlu kılmıştır. Bu karar sonrası cinsel suç mağdurlarının ruh ve beden sağlığı, heyet şeklinde düzenlenmeye başlanmıştır.

Cinsel suç mağdurlarının ruh ve beden sağlıklarının heyet şeklinde düzenlenmesinin istenmesi, adli tıp kurumu ihtisas kurullarının çalışma esaslarının kurul şeklinde karar verilmesini düzenlemesi, otopsi ile ilgili CMK 87. maddesinde otopsinin en az iki hekimle yapılma gerekliliği; Konsültasyonun ya da ekip çalışmasının adli tıp alanında, hekim hakkının kullanılmasının ötesinde, yasal bir zorunluluk haline geldiğini göstermektedir.

SONUÇ

Çalışmamızda bulgularımıza göre adli değerlendirme için en çok radyoloji, psikiyatri ve çocuk psikiyatri uzmanlarından konsültasyon istenmiştir. Adli tıp uzmanı için konsültasyon; adli değerlendirmenin ve adli raporun nitelikli, objektif olmasına önemli katkı sağlamakta, adli psikiyatri alanında hekim hakkının kullanılmasının da ötesinde yasal bir zorunluluk olarak görülmektedir.

KAYNAKLAR

1. TTB Etik Kurulu'nun konsültasyon ile ilgili görüşü. TTB Etik Kurul Görüşleri 2001:61-63.
2. <http://www.mevzuat.gov.tr/Mevzuatmetin/2.3.412578.pdf> erişim:16 ocak 2013
3. http://www.ttb.org.tr/mevzuat/index.php?option=com_content&task=view&id=65&Itemid=31 erişim:16 ocak 2013
4. <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5271-20110808.pdf> erişim:16 Ocak 2013
5. Koç S. Adli tıp ders kitabı, 1.baskı. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Yayınları, 2011:1-11.
6. Emet M, Saritas A, Acemoglu H, Aslan S, Cakir Z. Predictors of missed injuries in hospitalized trauma patients in the emergency department. Eur J Trauma Emerg Surg 2010; 36(6):559-566.
7. Clarke DL, Gouveia J, Thomson SR, Muckart DJJ. Applying modern error theory to the problem of missed injuries in trauma. World J Surg 2008; 32(6):1176-1182.
8. Özen C. Adli psikiyatrinin ilkeleri. İçinde: Özden SY. editör. Adli psikiyatri. 1 baskı. İstanbul: 3P-Pharma publication Planning, Mavi İletişim Danışmanlık Tic. A.Ş., 2007:33-42.
9. Fidaner H. Adli Psikiyatri. İçinde: Güleç C, Köroğlu E. editör. Psikiyatri Temel Kitabı, 1.baskı. Ankara: Hekimler Yayın Birliği, 1998:1291-1300.

İletişim:

Yrd.Doç.Dr. Mustafa Talip ŞENER
Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi,
Adli Tıp Anabilim Dalı, 25240, Erzurum
E-posta: talipsener@gmail.com